

VAALAN YHTENÄISKOULU

OPPILASHUOLLON KÄSIKIRJA

ESI- JA PERUSOPETUS 2021

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO

2 ESIOPETUKSEN OPPILASHUOLTO

- 2.1 Ennaltaehkäisevä työ 5
- 2.2 Oppimisympäristö ja sen turvallisuus 5
- 2.3 Kuljetukset 6
- 2.4 Ruokahuolto 6
- 2.5 Terveystenhuolto ja suun hygieniat 6

3 PERUSOPETUKSEN OPPILASHUOLTO

3.1 Ennaltaehkäisevä työ 7

- 3.1.1 Laadukas perusopetus 9
- 3.1.2 Koulun toiminta-kulttuuri 11
- 3.1.3 Turvallisuus 12
- 3.1.4 Kodin ja koulun yhteistyö 13
- 3.1.5 Oppilashuoltoryhmien toiminta 14

3.2. Korjaava oppilashuoltotyö 15

- 3.2.1 Huolen herätessä 15
- 3.2.2 Yhteys huoltajaan 15
- 3.2.3 Monialainen asiantuntijaryhmä 15

3.3. Oppilashuollon toimijat ja yhteistyötahot 16

- 3.3.1 Kuraattoripalvelut 16
- 3.3.2 Perheneuvolapalvelut 17
- 3.3.3 Lastensuojelu 17
- 3.3.4 Kouluterveydenhuolto 17
- 3.3.5 Suun terveydenhuolto 18
- 3.3.6 Kouluruokailu 19

3.4 Koulukuljetus 20

3.5 Poissaoloihin puuttuminen 21

LIITTEET

1 Johdanto

Tämän esi- ja perusopetuksen oppilashuollon käsikirjan tarkoituksena on toimia oppilashuoltotyön suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin ohjekirjana kaikille niille tahoille, jotka tarvitsevat oppilashuoltoa omassa elämässään tai työssään.

Käsikirjaan on koottu Vaalan oppilashuollon toiminnot, käytänteet ja toimijat. Liitteiksi on kerätty kaikki ne toimintamallit ja lomakkeet, jotka liittyvät esi- ja perusopetuksen oppilashuoltoon. Käsikirja, ajantasainen lainsäädäntö linkkeineen sekä eri toimijoiden yhteystiedot löytyvät myös Vaalan kunnan kotisivuilta. Yksikkökohtaiset lukuvuosittaiset oppilashuollon suunnitelmat sisällytetään esi- ja perusopetuksen vuosisuunnitelmiin.

Oppilashuolto on kaikkien esi- ja perusopetuksessa olevien lasten ja nuorten oikeus. Huoltajien, opettajien, päiväkodin ja koulun muun henkilökunnan sekä koko yhteistyöverkoston tehtävä on huolehtia siitä, että **ketään ei jätetä**, mikä on meidän oppilashuoltomme ydinajatus.

Tämä käsikirja on uudistettu versio; tiedot on päivitetty ja tarpeellisiksi katsottuja lisäyksiä tehty keväällä 2021. Päivittämisestä on vastannut Vaalan yhtenäiskoulun koulukohtainen oppilashuoltoryhmä yhdessä koulun opetushenkilöstön kanssa.

2 Esiopetuksen oppilashuolto

Esiopetuksen oppilashuolto on lapsen hyvän oppimisen, fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Sillä edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja tasavertaisen kasvamisen ja oppimisen edellytysten tarjoamista.

Esiopetuksen oppilashuolto on osa kaikkien esiopetuksessa työskentelevien työtä ja sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa. Oppilashuoltosuunnitelma päivitetään lukuvuoden alussa ja se löytyy esiopetuksen kotisivuilta ja Wilmasta. Oppilashuoltoa esitellään vanhempainillassa tai muussa sopivassa yhteydessä. Esiopetuksen opettajat keskustelevat lasten kanssa suunnitelmasta.

Esiopetuksen oppilashuolto tarjoaa sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on terveen ja turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön luominen sekä lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen.

2.1 Ennaltaehkäisevä työ

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetusta tukevana yhteisöllisenä toimintana ja tarvittaessa lapsen yksilökohtaisena oppilashuoltona. Oppilashuollossa pyritään kasvun, kehityksen ja oppimisen esteiden ennaltaehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Yhteistyönä huoltajien kanssa laaditaan lapsen henkilökohtainen esiopetussuunnitelma esiopetusvuoden syksyllä. Kaikille esiopetukseen osallistuville lapsille tehdään alkukartoitukset, jotka koskevat kielellisiä, matemaattisia, motorisia, hahmotamisen, sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen valmiuksia. Yhteistyö koulun kanssa on määritelty vuosikellossa.

2.2 Oppimisympäristö ja sen turvallisuus

Vaalan kunnan esiopetus järjestetään varhaiskasvatuksessa päiväkodissa, joka sijaitsee koulukeskuksen yhteydessä.

Oppimisympäristössä kiinnitetään huomiota psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa esiopetuksen toimintaa.

2.3 Kuljetukset

Esioppilaiden kuljetukset järjestetään koulukyyditysten yhteydessä. Kuljetuksissa noudatetaan kuljetusoppaan ohjeita.

2.4 Ruokahuolto

Esiopetuksessa tarjotaan yksi maksuton ateria päivässä. Ruokailu tapahtuu koulukeskuksen oppilasravintola Sapuskassa.

2.5 Terveystarkastus ja suun hygieniä

Kouluterveydenhoitaja tekee 6-vuotiaan terveystarkastuksen. Vanhemmat varaavat ajan tarkastukseen. Tarkastuksessa tutkitaan lapsen kasvua ja kehitystä: mitataan pituus, paino ja päänympäryys sekä tutkitaan näkö ja kuulo. Motoriikasta ja lapsen kehityksestä saadaan kuva leikki-ikäisen lapsen neurologisen arvion (LENE) tehtävillä.

Vanhempien esille tuomat asiat käsitellään. Mahdollinen erityistuen tarve ja tukitoimien jatkuminen kouluikässä selvitetään. Lapsi saa MPR-rokotuksen. Myös terveystarkastus kuuluu 6-vuotiaan tarkastuksen sisältöön.

Lapsen hammashoidosta vastaa Vaalan terveystieteiden keskuksen hammashoitola. Lapsi kutsutaan kerran vuodessa tai useammin suun tarkastukseen suuhygienistille tai hammaslääkärille. Vanhemmat huolehtivat lapsensa tarkastuskäynneistä.

3 Perusopetuksen oppilashuolto

3.1 Ennaltaehkäisevä työ

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Yhteisöllisen oppilashuollon tavoitteina on seurata, arvioida ja kehittää kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia ja huolehtia kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisestä oppilashuollosta vastaavat opetuksen järjestäjän asettama kuntakohtainen **oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä** sekä **koulukohtainen oppilashuoltoryhmä**.

Oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja muiden oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Koulu tekee monialaista yhteistyötä kouluterveydenhuollon, kuraattori- ja psykologipalveluja tarjoavien tahojen, lastensuojelun ja muiden kulloisessakin tilanteessa tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Oppilashuollon kulmakivenä ovat luottamuksellinen yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa ja heidän osallisuutensa tukeminen. Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Yksittäisen oppilaan asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tehdään lukuvuosittain oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmässä. Arviossa hyödynnetään lasten ja nuorten kouluterveyskyselyn tuloksia, erilaisten kyselyjen ja kartoitusten tuloksia, kunnan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrää koulussa.

Oppilashuoltoa ohjaavia lakeja

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2014)
- Perusopetuslaki (1998:628)
- Lastensuojelulaki (2007:417)
- Henkilötietolaki (1999:523)
- Terveystieteidenhuoltolaki (2010:1326)
- Nuorisolaki (2006:72)

Seuraavassa esittelemme, miten oppilashuolto toimii käytännössä. Sama asia on pääpiirteissään esitetty Huolenpidon portaat-mallissa (Kuvio 1).

Vaalan yhtenäiskoulun huolenpidon portaat

KOULUN ULKOPUOLISET ASIAANTUNTIJATAHOT

Monialainen asiantuntijaryhmä

huoltaja ja/tai oppilas
ne asiantuntijat, jotka tarvitaan oppilaan oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi
oppilaan/ huoltajan kirjallinen suostumus
sovitut asiat kirjataan oppilashuoltokertomukseen

Jatkotoimien suunnittelu

tilanteesta riippuen palaveri huoltajan kanssa koululla
työparin käyttö suositeltavaa
sovitaan jatkotoimenpiteistä

Huoli herää

keskustelu oppilaan kanssa - tieto luokanopettajalle ja luokanvalvojalle
pedagogista arviota aletaan täyttää

Ennaltaehkäisevä työ

laadukas perusopetus
kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri
yhteisöllisyys
kodin ja koulun yhteistyö
turvallisuus
oppilaan koulunkäynnin ja yleisen hyvinvoinnin jatkuva tuki ja seuranta

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANS-SA

PEDAGOGISEN ARVION LOMAKETTA TÄYDENNETÄÄN

Kuvio 1. Huolenpidon portaat

3.1.1 Laadukas perusopetus

Jokaiselle oppilaalle pyritään tarjoamaan parhaat mahdolliset edellytykset kasvaa, kehittyä ja oppia opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Tämä edellyttää joustavia opetusjärjestelyjä ja koulun eri aikuisten – rehtorin, apulaisrehtorin, luokanopettajien, aineenopettajien, erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien ja mahdollisten resurssiopettajien - yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan oppilaille pitää tarjota yleistä, tehostettua ja erityistä tukea kunkin oppilaan tarpeiden mukaisesti (Kuvio 2). Kaikki oppilaat ovat yleisen tuen piirissä. Tukitoimina käytetään tilanteen mukaan eriyttämistä, oppilaanohjausta / oppimisen ohjausta eri oppiaineissa, tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, samanaikaisopetusta, avustajapalveluja ja muita oppilashuollollisia palve-

luja sekä erilaisia joustavia opetusjärjestelyjä.

Näitä kaikkia tukitoimia käytetään myös tehostetun ja erityisen tuen piirissä; oppilashuollon tukitoimet, erityisopetus, avustajapalvelut ja tarvittaessa apuvälineet saavat suuremman roolin pitemmälle menevissä tuen muodoissa.

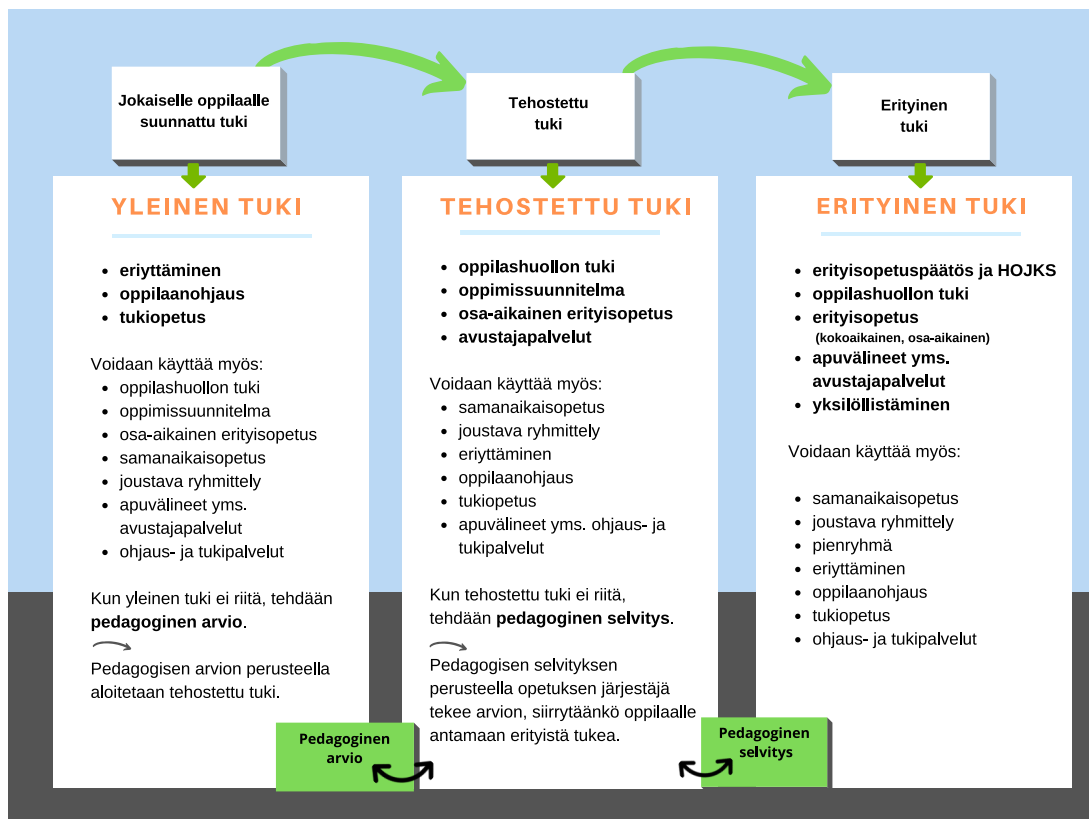
Oppimisen tuki alkaa yleisestä tuesta, jota jokainen oppilas saa omien tarpeiden mukaisesti. Jos näyttää siltä, että yleinen tuki ei jonkun oppilaan kohdalla riitä, luokanopettaja tai –valvoja vastaa pedagogisen arvion tekemisestä. Arvio tehdään moniammatillisena yhteistyönä.

Jos arvion pohjalta todetaan, että tuen tarve on jatkuvaa, oppilas tarvitsee enemmän ja monipuolisempaa tukea, niin aloitetaan tehostettu tuki. Tehostetussa tuessa olevalle oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma. Pedagogisen arvion perusteella voidaan tulla myös siihen tulokseen, että yleinen tuki riittää, tällöin oppilas jatkaa yleisessä tuessa. Oppimissuunnitelman tekemisestä vastaa luokanopettaja/ -valvoja. Jos todetaan, ettei tehostettu tuki ole riittävää, tehdään pedagoginen selvitys, jonka tekemisestä vastaa luokanopettaja tai -valvoja. Myös pedagoginen selvitys tehdään moniammatillisena yhteistyönä.

Pedagogisen selvityksen pohjalta työryhmä joko esittää rehtorille oppilaan siirtämistä erityiseen tukeen tai toteaa, että tehostettu tuki on riittävä. Rehtori tekee päätöksen erityiseen tukeen siirrosta.

Jos oppilas siirretään erityiseen tukeen, hänelle tehdään HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Kaikissa vaiheissa avoin yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa on avainasemassa. Monialaisuus tarkoittaa sitä, että arviota, selvitystä tai käytännön suunnitelmaa ovat tekemässä opettajan ja erityisopettajan lisäksi jokin muukin taho, esim. avustaja, kuraattori, terveydenhoitaja, perheneuvola tai jokin muu. Riippuu tilanteesta, keitä kaikkia ryhmässä tarvitaan. Tuen tarpeen kasvaessa myös asiantuntijaryhmässä tarvitaan useampia tahoja. Mikäli havaitaan, että oppilas pärjää vähemmälläkin tukitoimilla, puretaan järjestelyjä samanlaisen prosessin kautta kuin ne on aloitettukin.

Kuvio 2. Tuen portaat

3.1.2 Koulun toimintakulttuuri

Tavoitteena on, että koulun toimintakulttuuri tukee oppilaiden kasvua ja kehitystä ja koko yhteisön hyvinvointia. Käytännössä toimintakulttuuria luodaan koulun sisäisellä ja ulkoisella yhteistyöllä.

Koulun sisäistä yhteistyötä on kaikki arjen toiminta koulussa. Yhteisöllisyyttä tuetaan luokkien yhteisillä tunneilla, joita yhtenäiskoulun luokkien omat opettajat pitävät säännöllisesti. Näillä tunneilla voidaan käsitellä ajankohtaisia yhteisiä asioita sekä rakentaa ja tukea hyvää luokkahenkeä. Tunneilla voidaan käyttää mm. Hyvän mielen koulu -, Friends- ja Lions Quest - ja Rovaniemen hyvinvoinnin vuosikellon materiaaleja. Yhteiset teemat, juhlat ja muut tapahtumat luovat osaltaan koulun yhteisöllisyyttä.

Vaalan yhtenäiskoulun oppilaskunta on oppilaiden yhteinen toimielin, jonka tarkoituksena on tarjota oppilaille mahdollisuus olla vaikuttamassa koulun yhteisiin asioihin ja järjestää yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa oppilaille ja henkilökunnalle. Oppilaskunnassa on edustaja kaikilta luokilta 1-9. Oppilaskunnan ohjauksesta vastaa opettaja. Lisäksi oppilaat valitsevat 5.-9. luokalla luokan luottamusoppilaan, joka auttaa luokan yhteisten asioiden hoitamisessa. Viitosluokkalaiset toimivat uusien ykkösten kummeina. Yhteyttä pidetään niin kauan, että kummit lopettavat 8. luokan ja kummilapset 4. luokan, minkä jälkeen he itse ovat kasvaneet kummeiksi.

Yhtenäiskoulun ulkopuolisia yhteistyötahoja ovat seurakunta, vapaa-aikatoimi, vanhempainyhdistys ja erilaiset järjestöt. Jo useita vuosia on yhtenäiskoululla ollut kansainvälistä yhteistyötä ulkomaisten partnerikoulujen kanssa.

Virolaisen Kääpa Pöhi- koolin ja saksalaisen Friedrich von Spee Gesamtschulen kanssa on otettu osaa erilaisiin Erasmus -hankkeisiin ja tehty kahdenvälistä leirikoulu- ja 9.-luokkalaisten työharjoitteluvaihtoa.

3.1.3 Turvallisuus

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa kouluyhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon koulun kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan oppilaan ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä varten koulussa tulee olla järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä. Koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta seuraa kasvatustalkut eli kake tai jälki-istunto. Vakavimmissa tapauksissa kyseeseen voi tulla rehtorin kirjallinen varoitus tai oppilaan määräaikainen erottaminen koulusta lautakunnan päätöksellä. Opetussuunnitelman yhteydessä on myös laadittu suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma toimeenpannaan ja sen noudattamista ja toteutumista valvotaan.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Turvallisuuden edistämisessä ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä noudatetaan turvallisuutta ohjaavaa lainsäädäntöä, eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita sekä muita paikallisia turvallisuutta koskevia linjauksia. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näitä ohjeita sovitetaan yhteen.

Turvallisuutta edistäviä teemoja sisältyy Vaalan kunnan opetussuunnitelmaan. Työturvallisuuteen liittyviä asioita on runsaasti mm. teknisen työn ja kemian opetuksessa. Siten turvallisuutta edistetään päivittäisessä opetuksessa. Lisäksi kouluissa järjestetään säännöllisesti poistumisharjoituksia ja turvallisuuteen liittyviä teemapäiviä. Aiheen käsittelyä tukevia esittelyjä ja vierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Kahdeksaluokkalaiset osallistuvat palo- ja pelastuslaitoksen organisoimaan NouHätä -kilpailuun. Koulun turvallisuussuunnitelman vuosittaisella päivittämisellä pidetään huoli muuttuvien tilanteiden vaikutuksista turvallisuuteen.

Turvallisuutta ohjaavia suunnitelmia
Vaalan yhtenäiskoulussa ovat:

- pelastussuunnitelma
- kriisisuunnitelma
- järjestyssäännöt
- kiusaamisen vastainen toimintamalli KiPu
- työturvallisuussuunnitelmat ja -ohjeet

3.1.4 Kodin ja koulun yhteistyö

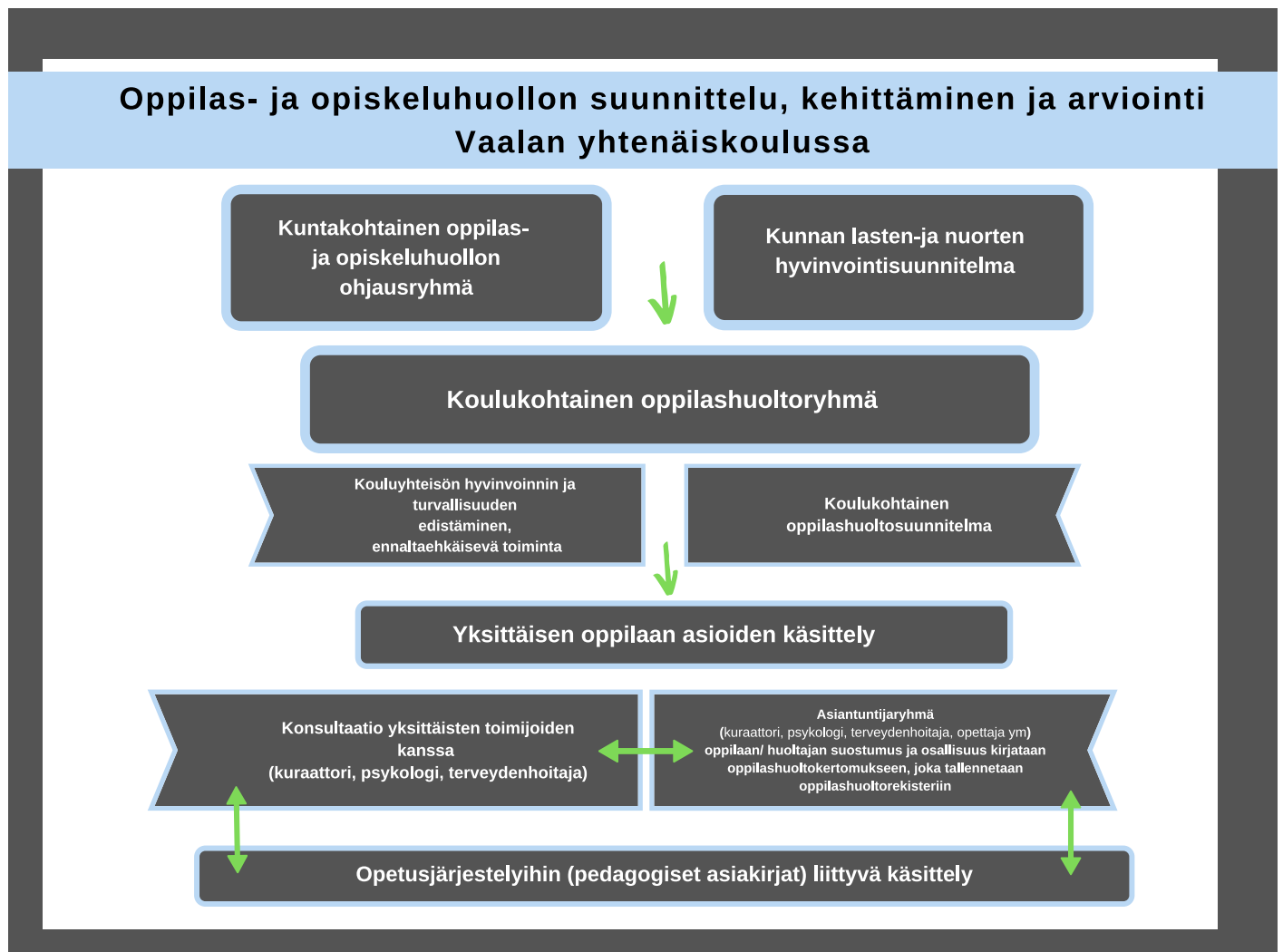
Perusopetuslaki velvoittaa tekemään tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Kodin ja koulun yhteistyömuotoja ovat luokanopettajan ja luokanvalvojan pitämät arviointikeskustelut, luokkakohdaiset ja koulun yhteiset vanhempainillat ja jatkuva yhteydenpito koulun ja huoltajien välillä.

Wilma on Vaalan yhtenäiskoulussa käytössä oleva sähköinen yhteydenpito-ohjelma. Jokainen huoltaja saa koululta tunnukset, joiden avulla hän pystyy seuraamaan oppilaan poissaoloja ja selvittämään ne, seuraamaan koulun tiedotteita ja lähettämään ja vastaanottamaan viestejä rehtorilta, apuaisrehtorilta ja kaikilta opettajilta sekä kuraattorilta ja kouluterveydenhoitajalta.

Kodin ja koulun yhteistyötä voidaan arvioida ja seurata huoltajille tehtävällä kyselyllä. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

3.1.5 Oppilashuoltoryhmien toiminta

Kuvio 3. Oppilashuoltoryhmien toiminta

Oppilas- ja opiskeluhuollon ohjausryhmä

Vaalassa oppilas- ja opiskeluhuollon työtä ohjaa kuntakohtainen ohjausryhmä, joka vastaa oppilas- ja opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista sekä toimeenpanee ja toteuttaa päätettyjä suunnitelmia. Ryhmän kutsuu koolle sivistysjohtaja.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä suunnittelee, kehittää, toteuttaa ja arvioi yhteisöllistä oppilashuoltoa. Siellä ei käsitellä yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän oppilashuoltoon kuuluvia asioita. Ryhmän keskeinen tehtävä on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Ryhmää vetää yhtenäiskoulun apulaisrehtori.

3.2. Korjaava oppilashuoltotyö

3.2.1 Huolen herätessä

Kun huoltajalla tai kenellä tahansa koulun opettajalla herää koulunkäyntiin, käyttäytymiseen tms. liittyvä huoli oppilaasta, hän keskustelee asiasta oppilaan kanssa ja kertoo asiasta oppilaan omalle opettajalle.

3.2.2 Yhteys huoltajaan

Mikäli opettajalla on koulussa herännyt huoli oppilaasta ja oppilaan kanssa on keskusteltu asiasta, luokanopettaja/ luokanvalvoja ottaa välittömästi huoltajiin yhteyttä. Tilanteesta riippuen pyritään järjestämään keskustelu koululla. Opettajalla on mahdollisuus käyttää työparia. Huoltajien kanssa yhteistyössä pohditaan tilannetta ja sovitaan mahdollisista jatkotoimista.

3.2.3 Monialainen asiantuntijaryhmä

Mikäli keskustelussa oppilaan ja/tai huoltajan kanssa päädytään siihen, että tarvitaan monialaista apua, oppilaan asia viedään asiantuntijaryhmään. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän kokoonpano vaihtelee käsiteltävän asian luonteesta riippuen, mutta siinä ovat mukana sellaiset oppilashuollon toimijat, joita oppilaan tukemiseksi tarvitaan. Lisäksi ryhmä voi pyytää neuvoa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta ryhmän ulkopuolelta. Joka kerta ryhmää koottaessa pyydetään oppilaan tai huoltajan kirjallinen suostumus.

Heidän molempien osallistuminen ryhmään on erittäin toivottavaa. Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus, johon ryhmän vastuuhenkilö kirjaa oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot. Kirjauksia voivat tehdä myös muut ryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan aikajärjestyksessä etenevään muotoon. Jos sivulliselle annetaan kertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on merkittävä, mitä, kenelle ja miksi niitä luovutetaan.

Oppilashuoltokertomukset ovat osa opetuksen järjestäjän ylläpitämää oppilashuoltorekisteriä, johon tallennetut tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on kuitenkin oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot.

3.3. Oppilashuollon toimijat ja yhteistyötahot

3.3.1 Kuraattoripalvelut

Koulukuraattorin työ on olennainen osa kouluyhteisöä. Työn tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja koulunkäynnin tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen kouluyhteisössä.

Tavoitteellinen työskentely edellyttää jatkuvaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta vanhempien, opettajien ja muiden lapsen/nuoren psykososiaaliseen verkostoon kuuluvien kanssa. Kuraattorilla on oma rooli aikuisten ja lapsen tai nuoren ”välittäjänä”: hän on aikuinen, joka tuo esille myös oppilaan näkökulmaa asioihin.

Koulukuraattorin luokse voi ohjautua opettajan, huoltajien tai oppilaan omasta aloitteesta. Aloite voi tulla myös joltain koulun ulkopuoliselta taholta kuten esimerkiksi lastensuojelusta.

Koulukuraattorin luo tullaan erilaisten asioiden vuoksi:

- käyttäytymiseen liittyvät syyt (poissaolot/koulunkäynnin laiminlyönti, uhmakkuus ja sääntöjen rikkominen, keskittymisvaikeudet, motivaatio-ongelmat ja väkivaltainen käyttäytyminen)
- sosiaalisiin suhteisiin liittyvät syyt (kiusaamistilanteet ja kaverisuhde-ongelmat)

- perheeseen liittyvien asioiden vuoksi (lasten kasvatukseen liittyvät asiat) tai perheen tilanteeseen liittyvien vakavien ongelmien vuoksi (päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat)
- tunne-elämän pulmien vuoksi (oppilaiden ahdistuneisuus ja pelot, masentuneisuus ja alakuloisuus sekä arkuus ja jännittäminen)
- koulunkäyntijärjestelyihin sekä oppimiseen liittyvien asioiden vuoksi

Kuraattorin luokse voi tulla juttelemaan ilman isompaa syytä esimerkiksi, jos jokin asia painaa mieltä. Koulukuraattorin kanssa voi jutella myös muista kuin kouluun liittyvistä asioista, kuten ihmissuhdekuvioista. Koulukuraattori auttaa oppilasta etsimään omia voimavarojaan ja ohjaa tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piiriin. Koulukuraattorin tehtävänä on saada lasta tai nuorta tukevia resursseja ja verkostoja toimimaan yhdessä oppilaan hyvinvoinnin tukemiseksi.

3.3.2 Perheneuvolapalvelut

Perheneuvolan psykologi auttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksen haasteissa. Perheneuvolapsykologiin voi ottaa yhteyttä, kun vanhemmat ovat huolissaan lapsen tai nuoren käyttäytymisestä, sosiaalisesta selviytymisestä, oppimisesta tai tunne-elämän kehityksestä. Perheneuvolapsykologi tekee tarvittaessa yhteistyötä neuvolan, päivähoidon, koulun ja sosiaalitoimen kanssa. Perheneuvolaan ei tarvita lähetettä vaan asiakas voi itse ottaa yhteyttä psykologiin. Työskentelyä suunnitellaan aina yhdessä perheen kanssa. Palvelut ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Kaikki lapseen, vanhemmuuteen tai perhetilanteeseen liittyvät huolet ovat yhteydenoton arvoisia.

3.3.3 Lastensuojelu

Palveluohjaaja osallistuu tarvittaessa asiantuntijaryhmään ja tekee yhteistyötä koulujen kanssa muulloinkin tilanteen niin vaatiessa. Lasten ja nuorten kanssa työtä tekevän on lastensuojelulain perusteella tehtävä lastensuojeluilmoitus, jos hän saa työssään tietää lapsesta tai nuoresta, jonka kehitys, turvallisuus ja kasvu on uhattu elämäntilanteiden tai olosuhteiden takia. Tässäkin tilanteessa koulu pyrkii tekemään yhteistyötä huoltajien kanssa ja toimimaan avoimesti heidän kanssaan keskustellen.

3.3.4 Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on peruskoululaisille ja heidän perheilleen suunnattu lakisääteinen terveystarkastuspalvelu, joka on saatavilla koulupäivien aikana koululla. Se on perusterveydenhuollon maksuton palvelu.

Kouluterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa: terveystarkastuksia, kasvuun ja kehitykseen liittyvien fyysisten ja psyykkisten sairauksien ja riskitekijöiden seulontaa ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämistä.

Kouluterveydenhuollon työntekijöitä koululla ovat terveydenhoitaja ja lääkäri. Terveystarkastus tekee esiopetuksesta alkaen eri luokka-asteilla terveystarkastuksen sovitun ohjelman mukaisesti. Tapaamisissa terveydenhoitaja keskustelee oppilaan kanssa terveystottumuksista ja kehitystasoon liittyvistä asioista.

Terveystarkastukseen sisältyvät luokasta riippuen pituuden ja painon mittaaminen, näön, kuulon, väriaistin ja ryhdin tutkiminen sekä verenpaineen mittaaminen. Terveystarkastus voi tarvittaessa ohjata oppilaan maksuttomalle silmälääkärikäynnille. Terveystarkastus huolehtii oppilaan rokotuksista kansallisen rokotusohjelman mukaisesti.

Luokilla 1, 5 ja 8 oppilaalle tehdään laaja terveystarkastus. Tarkastuksessa ovat mukana koululääkäri ja terveydenhoitaja. Myös huoltajat kutsutaan mukaan terveystarkastukseen.

Kouluterveydenhuoltoon ei sisälly varsinaista sairaanhoitoa lukuun ottamatta koulussa äkillisesti sairastuneiden tai tapaturman uhriksi joutuneiden ensiapua ja -hoitoa. Mikäli oppilaalle sattuu tapaturma koulussa tai koulumatkalla, hänet ohjataan päivystykseen ja otetaan yhteys huoltajaan. Koulutapaturman hoito on oppilaalle maksutonta.

Kouluterveydenhoitaja voi tarvittaessa kirjoittaa huoltajan työnantajalle selvityksen/todistuksen alle 10-vuotiaan lapsen sairaudesta, kun kyseessä on äkillinen infektio tauti.

3.3.5 Suun terveydenhuolto

Ala- ja yläluokkien oppilaat tarkastetaan hammashoitolassa vuosittain. Hammashoitola ilmoittaa tarkastusajat ja mahdollisen jatkohoitoajan kotiin, jolloin vanhempien vastuulle jää oppilaan huolehtiminen hammashoitolaan. Yläkoulun oppilaille annetaan jatkohoitoaika itselleen, sitä ei ilmoiteta kotiin.

Tarkastuskäynnillä suun ja hampaiden terveyden lisäksi katsotaan kotihoidon onnistuminen ja oikomishoidon tarve, tehdään ehkäiseviä toimenpiteitä ja keskustellaan ravintotottumuksista. Oikomishoitoa annetaan kaikille halukkaille purentavirheistä kärsiville. Oikomishoito tehdään omana toimintana, oikomishoidon erikoishammaslääkäri käy konsultoimassa kaksi kertaa vuodessa. Vanhemmat huolehtivat lastensa oikomishoitokäynnit. Hammashoito on maksutonta alle 18-vuotiaille, 15 vuotta täyttäneiltä peritään sakkomaksu peruuttamattomasta käynnistä.

3.3.6 Kouluruokailu

Vaalan yhtenäiskoulun oppilaat ruokailevat oppilasravintola Sapuskassa, joka sijaitsee Vaalan koulukeskuksen pääaulan läheisyydessä. Oppilaiden ruokailu tapahtuu joustavasti luokka-asteittain klo. 10.30 alkaen ja päättyen puolenpäivän jälkeen. Oppilasravintolassa ruokailevat kaikki koulukeskuksen oppilaat ja opiskelijat, sekä osa varhaiskasvatuksen ryhmistä. Oppilasravintolassa on kaksi linjastoa pienille ja isoille oppilaille, jokainen annostelee ruoan itse. Astioiden palautuslinjastolla jokainen oppilas lajittelee astiat niille varattuihin koreihin. Kouluterveydenhoitaja ilmoittaa henkilökunnalle oppilaiden ruoka-aineallergiat, muutokset ilmoittaa huoltaja.

Käytössä on kuuden viikon kiertävä ruokalista, jota tarkastellaan ja muutetaan lukukausittain saadun palautteen ja tarpeen mukaan. Ruokailun järjestämisen ohjenuorana on vuonna 2017 julkaistu Syödään ja opitaan yhdessä -kouluruokailusuositus.

Koulussa toimii ruokailutoimikunta, joka kokoontuu 1-2 kertaa lukukauden aikana. Oppilaille järjestetään kouluruoasta kyselyjä, jossa he voivat vaikuttaa ruokalistan sisältöön. Lisäksi käytössä on Happy or Not -palautelaite, joka kysyy, ”miten ruoka maistui”. Ruokalistalla on toive/ teemaruokapäivä, jolloin tarjolla on oppilaiden toiveruokia ja esimerkiksi lähiruokaa tai luomuruokaa. Ruoka valmistetaan pääsääntöisesti itse, jolloin voidaan säädellä suolan määrää ja minimoida lisäaineet. Retkipäivinä oppilaille tehdään eväät tilauksesta.

Vaalan kuntastrategiassa on linjattu lähialueella tuotettujen elintarvikkeiden käyttö kunnan ruokapalveluissa, tämä toteutuu hankintasopimusten puitteissa. Lisäksi kunnanhallitus on linjannut GMO-vapaiden elintarvikkeiden käytön Vaalan kunnan palveluissa. Vaalan yhtenäiskoululle on myönnetty kouluruokadiplomi. Diplomi on osoitus siitä, että koulussa huolehditaan kouluruokailulle asetettujen ravitsemus-, terveys- ja tapakasvatustavoitteiden toteutumisesta. Diplomi kertoo myös hyvästä yhteistyöstä.

3.4 Koulukuljetus

Kunnan velvollisuutena on järjestää perusopetuslain mukaan esiopetuksen, perusopetuksen tai lisäopetuksen oppilaalle maksuton koulukuljetus, jos oppilaan koulumatka on pitempi kuin 5 km. Vaalan kunnanvaltuuston päätöksen mukaan oppilaalle järjestetään koulukuljetus, jos koulumatka on vähintään 3,1 km. Matka tarkoittaa yhdensuuntaista koulumatkaa. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella, jolla on oikeus koulumatkaetuun, on mahdollisuus käyttää tätä etuutta. Oppilaat, joille tarjotaan ip-toimintaa kuntouttavana päivähoitona vammaispalvelulain tai muulla erityisperusteella, ovat oikeutettuja maksuttomaan kuljetukseen. Oppilas on oikeutettu maksuttomaan koulukuljetukseen myös, jos matka on oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen liian vaikea, rasittava tai vaarallinen. Tällöin anomus koulukuljetuksen järjestämisestä on tehtävä hyvinvointilautakunnalle.

Oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään 2,5 tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, aika on 3 tuntia. Vaalan kunnassa koulukuljetukset järjestetään joukkoliikenteenä linja-autoliikennöitsijän ja taksiryttäjien kanssa solmittavien sopimusten perusteella. Linja-autot ja takset tuovat oppilaat aamulla koulukeskukselle. Koulupäivän jälkeen oppilaille järjestetään aikaisempi ja myöhempi paluukuljetus. Vaalan kunnan kuljetusopas löytyy kunnan kotisivuilta www.vaala.fi. Se on kunnanhallituksen hyväksymä asiakirja, jonka mukaan toimitaan kuljetusasioissa.

3.5. Poissaoloihin puuttuminen

Perusopetuslain mukaan:

- Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. (26 §)
- Oppilaan tulee osallistua tässä laissa säädettyyn opetukseen johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. (35 §)

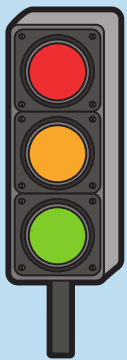
Vaalan yhtenäiskoulussa poissaoloja pyritään ennaltaehkäisemään varhaisella puuttumisella ja auttamisella (Kuvio 4). Poissaolot haittaavat koulutyötä syystä riippumatta. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi poissaoloihin tulee puuttua varhain. Pääsääntö on, että luokanopettaja/ luokanvalvoja ottaa yhteyttä huoltajaan, jos poissaoloilmoitusta ei tule. Luokanopettajan tai luokanvalvojan vastuulla on valvoa poissaoloja ja selvittää poissaolojen syyt. Kokonaisvastuu poissaoloihin puuttumisesta on koulun rehtorilla.

Oppilas on velvollinen käymään koulua. Luvaton poissaolo sinällään ei aiheuta luokalle jäämistä, mutta jos oppilas ei juurikaan osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, ei hänelle kerry hyväksytyjä opintosuorituksia. Luvattomiin poissaoloihin tulee aina puuttua myös oppilashuollollisin keinoin ja pyrkiä yhteistyössä huoltajan kanssa turvaamaan oppilaan koulunkäynti.

Huoltajan velvollisuus on ilmoittaa opettajalle lapsensa poissaolosta ja selvittää poissaolon syy Wilmassa tai muuten kirjallisesti. Huoltaja myös pyytää luvan olla poissa, mikäli poissaolo on ennalta tiedossa. Lo/lv voi antaa luvan korkeintaan kolmen päivän poissaololle; rehtori myöntää sitä pitemmät luvat. Poissaololupa pyydetään Wilman sähköisellä lomakkeella. Oppilaan on tehtävä opettajan poissaolon ajaksi antamat tehtävät. Jos oppilas tarvitsee vapautusta osalle koulupäivää, sen antaa luokanopettaja, luokanvalvoja, ko. oppitunnin opettaja tai kouluterveydenhoitaja.

Mikäli oppilaalla alkaa olla paljon poissaoloja tai esimerkiksi säännöllisiä poissaoloja samoina viikonpäivinä tai samoilta tunneilta, opettaja keskusteleekin kolmannen tällaisen poissaolon jälkeen oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa hän tai huoltaja on yhteydessä jo tässä vaiheessa muihin oppilashuollon toimijoihin. Kaikki tämä tehdään yhteistyössä huoltajan ja oppilaan kanssa. Viimeistään silloin, kun 50 - poissaolo-

tunnin raja on ylitetty, opettaja vie asian, jälleen yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, moniammatillisen asiantuntijaryhmän käsittelyyn. Ryhmässä keskustellaan oppilaan koulunkäynnin sujuvuudesta, poissaolojen syistä ja vaikutuksista oppilaan opiskeluun ja kartoitetaan avuntarve. Mikäli lastensuojelu-ilmoituksen kriteerit täyttyvät, opettaja tekee lastensuojeluilmoituksen.

POISSAOLOIHIN PUUTTUMISEN PORTAAT

Normaali poissaolo

- Oppitunnin alussa opettaja tarkastaa poissaolijat ja merkitsee ne Wilmaan
- LO/LV tarkkailee poissaoloja
- Huoltaja ilmoittaa lapsen poissolosta ja sairaudesta tai kuittaa poissaoloilmoituksen
- Oppilas selvittää itse ja huolehtii mahdollisuuksien mukaan poissolon aikaiset koulutehtävät

Huolta herättävä poissaolo Yli 50 h

- LO/LV ottaa asian puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa ja selvittää poissaolojen syitä
- Oppilashuollon toimijoiden (kuten kouluterveydenhoitajan, kuraattoorin) konsultointi matalalla kynnyksellä tarvittaessa
- LO/LV sopii oppilaan ja huoltajan kanssa tukitoimet ja seurannan
- LO/LV asettaa aikataulun seurannalle

Huolta herättävä poissaolo Yli 70 h

- LO/LV ottaa asian puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa ja selvittää poissaolojen syitä
- LO/ LV tekee yhteistyötä oppilashuollon asiantuntijan kanssa oppilaan koulunkäynnin tukemisessa (oppilaan ja huoltajan suostumuksella)
- LO/ LV kutsuu koolle moniammatillisen palaverin, palaveriin kutsutaan ne toimijat, jotka arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan koulunkäynnin tukemisessa
- Moniammatillisessa palaverissa sovitaan yhdessä tukitoimista ja seurannasta, sekä oppilaan asioiden vastuuhenkilöstä

Paljon poissoloja

Yli 100 h

- Oppilaan asioiden vastuuhenkilö konsultoi monialaisia toimijoita (varhaisen tuen perheohjaus, lasten tai nuorisopsykiatria, lastensuojelu tai muu vastaava taho) yhteistyössä oppilashuollon kanssa
- Jos tilanne ei tehostetuista tukitoimista, seurannasta ja huoltajien kanssa tehdystä yhteistyöstä huolimatta korjaannu, tehdään sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi ja harkittaessa lastensuojeluilmoitus oppilashuollon konsultaation pohjalta
- Sovitaan seurantalaveri

Keskeinen ajatus poissaoloihin puuttumisessa on toimia heti, kun huoli herää. Porrasmallissa esitetyt tuntimäärät ovat vain takaraja, jota ennen saa ja pitää toimia, mikäli poissaolot herättävät opettajassa huolta.

Kuvio 4. Poissaoloihin puuttuminen

ESIOPETUKSEN VUOSIKELLO

VAALAN
PÄIVÄKOTI

ELOKUU

- aloittavien esikoululaisten vanhempainilta ennen esiopetuksen alkua
- turvallinen yhteisö, ryhmäytyminen ja kaveritaidot, jotka jatkuvat syyskuulla

SYYSKUU

- kuraattorin vierailu (yhteisöllinen oppilashuolto)
- esikoululaisille tehtävät alkukartoitukset: kpt, nmi-lukimat, äidinkieli
- kielelliset valmiudet: esim. artikulaatiot, äänteet, kirjaimet, riimit
- matemaattiset valmiudet: esim. numerosymbolit, vertailu, sarjoittaminen, suuruusluokka, lukujono
- motoriikka: esim. kädentaidot ja liikkuminen
- hahmottaminen: esim. silmän ja käden yhteistyö ja ympäristön hahmottaminen
- toimiminen ryhmässä: ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toimiminen, päiväjärjestyksen omaksuminen
- sosiaaliset taidot: arjen tilanteiden ja leikin havainnointi

LOKAKUU

- leops:in (lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma) tekeminen yhdessä huoltajien kanssa
- huolenaiheiden tarkastelu yhdessä (huoltajat, opettajat, veo) ja mahdolliset lisäkartoitukset
- kuraattorin vierailu
- ohjaus esim. puheterapeutin/toimintaterapeutin konsultaatioon
- olemassa olevien (hojks ja tehostetun tuen ops) asiakirjojen tarkistus
- yhteisöllinen oppilashuoltopalaveri

MARRASKUU- Joulukuu- Tammikuu

- kuraattorin vierailu (marraskuu)
- tammikuussa nmi-lukimat väliarviointi tarpeen mukaan niille lapsille, joilla havaittiin tuen tarvetta aloituskartoituksessa

ESIOPETUKSEN VUOSIKELLO

VAALAN
PÄIVÄKOTI

HELMIKUU- MAALISKUU

- kuraattorin vierailu
- maaliskuun puolivälistä eteenpäin esiopetuksesta perusopetukseen lomakkeiden täyttö yhdessä huoltajien kanssa

HUHTIKUU

- kuraattorin vierailu
- nmi-lukimat kevätarviointi tarpeen mukaan lapsille, joilla havaittu tuen tarvetta aiemmissa kartoituksissa
- kouluun lähtevien lasten siirtokeskustelut, mukana tapauskohtaisesti esiopetuksen opettajat, terveydenhoitaja, tulevat opettajat sekä erityisopettajat
- yhteisöllinen oppilashuoltopalaveri

TOUKOKUU

- tulevan luokanopettajan ja koulun erityisopettajan vierailu ryhmässä
- esikoululaisten tutustumispäivä kouluun
- esikouluun tulevien lasten siirtokeskustelut, mukana esiopettajat, varhaiskasvatuksen opettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- tulevien esikoululaisten tutustumispäivä esikouluun
- tiedonsiirrot elokuun loppuun mennessä (toukokuussa, jos mahdollista)

Oppimisen tuen ja oppilashuollon lomakkeet:

<https://bit.ly/3asqbKZ>

Lomakkeet voi tulostaa tai täyttää sähköisenä. Sähköiset lomakkeet on saatavissa oheisesta linkistä jaetussa OneDrive-kansiossa oppilashuollon toimijoille (vaatii kirjautumisen).

Noudata lomakkeen täytössä seuraavia ohjeita:

1. Avaa sähköinen lomake. Lomake avautuu Word-onlinessa.
2. Online-versiossa et voi täyttää word-lomaketta. *Avaa lomake siis työpöytäversiossa.*
3. Täydennä tarvittavat lomakkeen kentät.
4. Tulosta lomake.
5. Sulje lomake, mutta ÄLÄ TALLENNA. Näin toimien, seuraavallekin käyttäjälle avautuu tyhjä lomakepohja ja huolehdi tietoturvan säilymisestä.

Jos vahingossa ehdit tallentaa lomakkeen, ilmoita asiasta rehtorille, jolla on sähköisten lomakkeiden muokkausoikeudet.